

*Тетяна НАДІМ'ЯНОВА,
Світлана БЕРЕЗА
(Дрогобич)*

МОТИВАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА У НАВЧАННІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Мотивація – чи не основний компонент навчання для дітей, які готуються до вступу у заклад загальної середньої освіти. Вона відіграє значну роль у подальших академічних успіхах дитини, становить фундамент, на якому будується уся її освітня діяльність.

Як відомо, перехідний період від дошкільного віку дитини до віку молодшого школяра є складним та вразливим. Пластична, нервова система дошкільника, що швидко дозріває, вимагає бережливого ставлення до дитячої особистості. Необхідно брати до уваги не лише намагання дитини у досягненні успіхів із формування знань, вмінь, навичок, але й врахування фізичних та психологічних затрат: як шкільне навантаження впливатиме на дитину; які стосунки складуться у класному колективі; як здійснюватиметься освітньо-пізнавальна діяльність тощо. Незаперечним є факт труднощів, з якими стикаються дошкільники, перебуваючи в умовах воєнного стану. За даними Представництва ЮНІСЕФ в Україні, «83 % дітей виявляють ознаки емоційного виснаження та затримки розвитку. Попри труднощі діти сповнені рішучості продовжувати навчання, реалізуючи своє право на освіту. Для дошкільнят перерви в освіті є особливо болючими, адже саме у цьому віці закладається основа для подальшого навчання та розвитку. Структуровані ігри, спілкування, навчання, які забезпечує дошкільна освіта, необхідні для подальшого освітнього шляху дитини» [5]

Готуючи дошкільника до навчання як основного виду діяльності у подальші роки важливо сформувавши мотиваційну складову. По-перше, дошкільники, мотивовані до навчання, зазвичай допитливі, невгамовні і цікаві особистості. Їм подобається досліджувати навколишнє середовище, ставити запитання, фантазувати, помічати те, на що доросла людина не зверне увагу, прагнути дізнатись щось нове. У них є природна потреба зрозуміти навколишній світ, і ця допитливість стимулює їх до навчання, тобто мотивує.

Мотивовані до навчання дошкільники, доволі часто навчаються з бажанням. У них присутнє почуття самостійності та відповідальності,

їм до вподоби вибір і можливості приймати рішення у розв'язанні бодай найменших проблемних питань.

По-третє, мотивовані до навчання дошкільники мають позитивне ставлення до процесу засвоєння знань. Вони сприймають освітній процес не як примус і щоденну рутину, а як значуще явище. Таке позитивне налаштування допомагає їм постати у новій якості – учня.

Мотивовані до навчання дошкільники володіють й соціальними навичками. Їм до вподоби спілкуватись, ефективно співпрацювати з однолітками, друзями, рідними, отримуючи від цього позитивний зворотний зв'язок. Як правило, такі діти здатні регулювати свою поведінку, емоції, що дозволяє їм залишатися зосередженими і залученими до освітньої діяльності.

У дошкільників, мотивованих до навчання, як правило, створені можливості для сприятливого навчального середовища. Найперше – це сім'я, у якій виховується дитина. Позитивна атмосфера, розвиток інтересів, талантів, розуміння дитячих проблем тощо – тільки підсилюють мотивацію, яка базується на допитливості, заохоченні, похвалі, формуючи внутрішнє бажання навчатися. «Мотивація дитини до навчання – це ключовий аспект її розвитку, який впливає не тільки на успішність у школі, але й відчуття впевненості та прагнення до саморозвитку», – зазначає Леся Підлісецька [4]. Науковиця (дитяча психотерапевтка, психіатриня) виокремлює важливі мотиваційні аспекти, які вплинуть на дошкільника у подальшому освітньому процесі:

- створення позитивного середовища;
- постановка реалістичних цілей, які дитина може досягнути;
- відчуття успіху через невеликі досягнення;
- похвала і заохочення за зусилля, наполегливість, старанність, а не за результат;
- використання ігрових методів, інтерактивних занять, які викликають зацікавленість у навчанні;
- врахування інтересів дитини;
- інтерес до навчання дітей з боку батьків як приклад для наслідування;
- забезпечення емоційної підтримки;
- співпраця з педагогічним колективом.

Основними складовими мотивації у дошкільників виступають внутрішня і зовнішня мотивація, ігрова діяльність.

Внутрішня мотивація (інтерес) – найефективніша. Вона виникає тоді, коли дитині цікаво й приємно дізнатись про нове, незвідане, коли треба зануритись у світ незвичного і за правильної підтримки цей ситуативний інтерес переростає у стійку потребу в знаннях. Внутрішня мотивація заснована на природній допитливості дитини, яка хоче знати, бачити, отримати відповіді на питання «ЧОМУ?», «ЯК?», «ДЛЯ ЧОГО?», «НАВІЩО?», «З ЯКОЮ МЕТОЮ?» та ін. Внутрішня мотивація є сильним стимулом, який робить навчання дитини цікавим природним процесом.

Зовнішня мотивація (заохочення) має на меті використання з боку дорослих схвалення, підтримки, нагород тощо. Однак зовнішня мотивація – явище короткострокове. На відміну від зовнішньої, вона може призвести до залежності від постійних заохочень. Дитина швидко звикає до результату «зробиш добре (правильно, швидко) – отримаєш винагороду». За такого підходу майбутній школяр стає заручником власної діяльності. Психологи радять схвалювати дії дитини не за результат, а за намагання, зусилля, прагнення. І нехай це буде словесна похвала, використання «чарівної скриньки», де зберігатимуться малюнки, перші розв'язані задачі, написані диктанти тощо. У сучасних сім'ях доволі часто практикується матеріальне винагорода як заохочення. Батькам треба бути обачними, обираючи такий спосіб.

Основним інструментом, за допомогою якого реалізуються освітні задачі, є ігрова діяльність. Саме гра як улюблене заняття (дидактична, сюжетно-рольова, рухлива) у дошкільному віці стає мотивом пізнавальної діяльності. У грі формуються основні новоутворення, які готують перехід дитини до молодшого шкільного віку. Під час гри відбувається налаштування усіх психофізичних функцій, які забезпечують успішне виконання навчальної діяльності: довільна увага, уява, довільне запам'ятовування, розвивається здатність спостереження, мислення, вдосконалюється мовлення. Важливо, щоб під час гри її активними учасниками були й дорослі – вихователі, батьки, які сприятимуть розвитку мотиваційної готовності, надаючи своїй дитині можливість позитивного налаштування на подальшу освітню діяльність.

І найважливіше – «дитина визнається найвищою цінністю з правом на вільний розвиток своїх здібностей, утвердження прав як найвищого критерію оцінки суспільних відносин. Педагог прислухається до почуттів, потреб дитини, уникає мотивації

діяльності, що звертаються до егоїзму, марнославства, страху, хворобливої самолюбності та докладає всіх зусиль, щоб в умовах дошкільного закладу відчувала себе комфортно й радісно» [1, с. 9].

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. Дитинство в ціннісному вимірі. *Дошкільне виховання*. 2022. № 7. С. 3–4.
2. Гончаренко А., Дятленко Н. Програма підтримки розвитку дитини дошкільного віку «Стежина» Київ : НАІРІ, 2022. 256 с.
3. Дитсадок і школа. *ДЖМІЛЬ*. 2020. № 9. С. 2–3.
4. Підлісецька Л. 9 способів як мотивувати дитину до навчання URL: <https://k-s.org.ua/resources/blog/9-sposobiv-yak-motyvuvaly-dytynu-do-navchannya/>
5. Повернути до школи. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/back-to-school>

**Ірина ПАЛАСЕВИЧ,
Олена ЛИСИШИН,
Василина БОГОНОС**
(Дрогобич)

КОМПОНЕНТИ МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Актуальність проблеми мовленнєвої підготовки дітей до школи зумовлена суттєвими змінами в освітній парадигмі, де показником успішності дитини є не лише обсяг засвоєних знань, але й рівень сформованості ключових компетентностей. Провідною серед них є мовленнєва компетентність як інтегральна характеристика особистості. Вона передбачає не тільки практичне володіння комунікативними вміннями, але й усвідомлене опанування мовної системи на всіх її рівнях. Саме здатність дитини вільно користуватися мовленням, логічно, чітко й аргументовано висловлювати власні думки, а також гнучко інтерпретувати інформацію значною мірою визначає її успішну адаптацію до школи.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Зданевич, К. Крутій, О. Трифонова, Н. Шиліна та ін.) мовленнєва готовність розглядається як базисний прогностичний